

Hijstechniek in theaters

Hoe staat het met de trekkenwanden in de theaters? Met het onderhoud? Waar lopen de operators tegenaan? Daarover ging de themadag Hijstechniek in theaters op 4 oktober in de Schouwburg Almere. Een impressie door Pauline Beran.

'Zonder gemechaniseerde trekkenwand was ik geen operator geweest. En met die gemechaniseerde trekkenwand heb ik tachtig moordwapens tot mijn beschikking.' Die nuchtere woorden sprak Raisa Gerrets, operator bij de Rotterdamse Schouwburg. Zij zegt nogal wat. De invoering van de geautomatiseerde trekkenwand heeft enorme gevolgen gehad voor mensen persoonlijk, het werk op toneel, de veiligheidsrisico's. De themadag *Hijstechniek in theaters* op 4 oktober ging over al deze zaken. Het programma was gevarieerd: van een demo van de 'wave' bij de voorstelling *Elf Minuten* tot een presentatie over de Duitse wet- en regelgeving. Van afschrijving en onderhoud tot een estafette-interview met de leveranciers. En in de middag een gespreksronde speciaal voor operators om ervaringen uit te wisselen. De belangstelling was groot: zo'n 130 mensen (m/v) waren aanwezig. Logisch. Na de periode van installatie (Nieuw! Anders! Beter!) beginnen de theaters nu meer tijd en aandacht te krijgen voor de gebreken. Wat functioneert niet? Wat hebben we over het hoofd gezien? Wie moeten we 'mee' krijgen? Keuringen, operators, opleidingen, aan alles kleeft wel een bezwaar. Werk aan de winkel!

'Waves' bij Elf Minuten

Toon de Vries (operator en programmeur) gaf een live demo van de complexe 'wave' in *Elf minuten* van het Noord Nederlands Toneel. Henk Brendel (extern adviseur) vertelde hoe het is gelukt om de trekkenbewegingen tijdens de tournee goed en veilig uit te voeren met de verschillende systemen. Kon het ontwerp wel in alle theaters uitgevoerd worden? Het voorwerk bleek niet gering.

Eerst maakte hij een analyse van de te bespelen theaters. Na een proefbouw en het programmeren van een 'wave' toog Henk met een filmpje op zijn telefoon naar de Vakbeurs Theatertechniek en bezocht de stands van Trekwerk, Stakebrand, BBH en DTS² met de vraag of dit kon. En wat konden zij zeggen over de portabiliteit, dat wil zeggen de mogelijkheid om een geprogrammeerde show te bewaren en in te laden op een andere computer met hetzelfde systeem. Na de Montageweken benaderde hij de theaters met het papierwerk. De Trekwerk theaters ontvingen het TNM-bestand van de voorstelling, samen met de kapindeling. De overige theaters ontvingen merkenlijst, changementenlijst en kapindeling. Met een link naar webanimaties die hij op internet had geplaatst. 'Zo zal het gaan. Kan dit zo bij jullie? Voer het alsjeblieft vlug in en rapporteer ons de problemen.' Roel Evenhuis (techniek NNT) en Henk Brendel hebben vervolgens alle niet-Trekwerk theaters *van tevoren bezocht* om de voorstelling te programmeren. Bepaald geen alledaagse voorbereiding. Maar het gezelschap stond hier honderd procent achter omdat het artistieke belang van de trekkenbeweging voor het toneelbeeld (ontwerp André Joosten, regie Ola Mafaalani) voor iedereen evident was. In een logboek hield Henk per schouwburg alles bij. Reacties, oplossingen, operators en de tijd die het programmeren in beslag had genomen. Het resultaat was, onder meer, een aanzienlijke stressreductie tijdens de tournee. Het geheim is eigenlijk simpel: grondige voorbereiding, op maat!

Voorbeeld Duitsland

Wolfgang Heuer werkt bij de Unfallkasse Nordrhein-Westfalen. Hij gaf een overzicht hoe veilig werken in het theater in Duitsland is geregeld en een presentatie over het testen van trekkenwanden. In typisch Duits: *Arbeits- und Gesundheitsschutz in deutschen Theatern* en *Prüfung maschinentechnischer Einrichtungen in Bühnen und Studios*. Wat opvalt is dat de zorg voor de veiligheid, en daarachter het verzekeringssysteem bij ziekte, ongevallen en beroepsziekten in Duitsland heel anders is georganiseerd. Alsof in Nederland de verzekeringsmaatschappij en de arbodienst in één hand zouden zijn. Opvallend was ook dat hij verwees naar Bismarck als de man die 150 jaar geleden grondlegger is geweest van het Duitse systeem van *Selbstverwaltung*, waarbij werkgevers en werknemers zelf het heft in handen moesten nemen. Dat is iets wat in Nederland ook opgeld doet. Duitsland heeft méér gereguleerd en gekwantificeerd.

In Elf Minuten maken de trekken gecompliceerde bewegingen terwijl eronder gespeeld wordt. Tijdens de themadag demonstreerde Toon de Vries die beweging, uiteraard zonder decor en acteurs. | FOTO: © SANNE PEPPER |

Is in Nederland sprake van periodieke keuring, in Duitsland is dit: 48 maanden. Een vakbekwaam persoon voor keuring? De Unfallkasse Berlin wijst gewoon aan welke organisaties bevoegd zijn. Dat leek een aantal aanwezigen een groot voordeel. De presentaties van Heuer zijn te vinden op de VPT-site.

Afschrijving en onderhoud

Jos de Roos (Chassétheater) en Dirk Bakker (Muziektheater) spraken in de ochtend over afschrijving en onderhoud. Interessant was het verschil tussen theorie en praktijk dat zich voordeed bij het Muziektheater. De theorie stond goed in de steigers. Uitgestippeld tot 2014. Toen viel de leverancier om en dreigden extra kosten. Het Muziektheater heeft de MOB (meerjarenonderhoudbegroting) toch op het oorspronkelijke peil weten te houden, dankzij de know how die men zelf in huis heeft waardoor men zijn wensen en prioriteiten goed kon formuleren. De keuze voor een andere leverancier werd uiteindelijk vooral gemaakt vanwege de service.

's Middags was er een workshop over dit onderwerp onder leiding van Martin Haars (Schouwburg Den Haag). Men constateerde een 'vacuüm' op het gebied van onderhoud. De trekkenwanden zijn er al een poosje, maar is bij de aankoop goed nagedacht over onderhoud, afschrijving en reservering? Over het integreren van nieuwe technische mogelijkheden? Bij de gemeenten ontbreekt het veelal aan financiële dekking voor de toekomst en aan deskundigheid. Daar ligt een prettige uitdaging. De MOB's van de theaters zelf lopen nogal eens achter de feiten aan. Neem altijd afschrijving, reservering en onderhoud op als aparte posten en schakel eventueel een financieel adviseur in om dit te bewaken. Extra reserveringen om te kunnen voldoen aan nieuwe

normeringen is een prima idee, maar anno nu makkelijker gezegd dan gedaan! De continuïteit kwam ook hier aan de orde. Dat lijkt de zwakste schakel in de ketting. Als de leverancier 'omvalt' en je beschikt niet over broncodes en dergelijke, wat dan? Een pleidooi voor goede contracten (papier) en goede maatregelen (méér dan papier). Bijvoorbeeld een broncode die in de kluis ligt van een notaris (maatregel) waar je toegang toe hebt als de leverancier ermee stopt (te regelen in contract).

Kruisbestuiving en vlieguren

De workshops *Hijzen en reizen* (door Paul Pol en Raisa Gerrets) en *Operators in gesprek* (onder leiding van Huub Huikeshoven) bleken verwanter dan verwacht. Want bij wie kom je als reizend gezelschap al vlug terecht? Bij de operator. En wie bepaalt het tempo van bouwen? De operator. Hij of zij is tijdens de bouw een centrale figuur geworden. Maar geen toneelmeester! Kan de voorbereiding van een voorstelling soms een half jaar duren – getuige *Elf Minuten* – de voorbereiding van de bouw dag vraagt niet meer dan tien minuten. Maar neem die tien minuten dan ook! Die zijn onmisbaar, hoe lang het voortraject ook is geweest. Ga bij elkaar zitten en spreek alles door. En vergeet niet af te spreken wie aan beide

kanten de verantwoordelijke persoon is. Zodat bij onverwachte problemen helder is wie de knoop door moet en kan hakken.

Over het onderwerp verant-

woordelijkheid en aansprakelijkheid bestaat nog steeds veel onduidelijkheid. Voor de operators is dit ook een stressfactor. Komt de Arbeidsinspectie na een ongeval bij jou? Wat moet je kunnen verantwoorden? Bij een ongeval vraagt de inspectie altijd: wat zijn de afspraken, wat is de normale gang van zaken. Het is goed ►

'De operator is tijdens de bouw een centrale figuur. Maar geen toneelmeester'

om vast te leggen hoe een bouwproces verloopt en wie normaal welke werkzaamheid uitvoert. Men kende geen voorbeelden van theaters die dat goed geregeld hadden. Let wel, iets organisatorisch regelen ontslaat niemand van de plicht zelf na te denken.

Een klassiek onderwerp is de BMT-opleiding. De bestaande eisen zijn te zwaar als je altijd aan dezelfde trekkenwand staat. Maar de opleiding stelt weer veel te lage eisen aan de 'vliegreuen', vinden de operators. Als operator in opleiding zou je een minimaal aantal vliegreuen moeten maken. Om ervaring op te doen in de weerbarstige praktijk. Waar elf mensen je tegelijk aanspreken. Waar het

gezelschap je niet heeft voorbereid op de acteur die opeens onder de trek doorloopt. Waar je soms letterlijk je positie moet opeisen om zicht te hebben, desnoods via een ander. Zodat

je niet met je 'moordwapen' een persoon treft van wie je niet weet dat hij in je schootsveld staat.

Het beste idee vond men bij Hijsen en Reizen de onderlinge kruisbestuiving. Laat een operator een tijdje meereizen met een productie waar de trekkenwand een rol speelt. En laat een competente en bevoegde gezelschapstechnicus een tijdje de trekkenwand bedienen. Voor het nodige begrip voor elkaars positie. Zodat je je voortaan actiever kunt verplaatsen in de problemen van de andere 'partij'. Zodat je kunt zorgen voor de veiligheid van allen

die betrokken zijn bij het gebruik van deze gevaarlijke machine. Gedeelde verantwoordelijkheid dus, zoals dat samenwerkende werkgevers betaamt.

Over tien jaar

De dag werd afgesloten met de leveranciers. DTS², Unican GmbH, Silicon Theatre Scenery, Trekwerk (ook voor Stakebrand), ze waren er allemaal. Belangrijke vragen: hoe duurzaam zijn jullie bedrijven? En hoe duurzaam zijn jullie systemen? Ook met het oog op nieuwe technische mogelijkheden? Het bevrijdende antwoord

kwam niet. Wel dat Nederland een (te) kleine markt is. En dat de stand van de techniek razendsnel verandert. Een dooddoener, maar wel eentje met gevolgen voor leveranciers en

gebruikers. De vergelijking met de vluchtigheid van een voorstelling dringt zich op.

Dagvoorzitter Thijs Gennissen bedankte tot slot eenieder, maar vooral Jennifer Benson die 's morgens de vele sheets van Wolfgang Heuer van Nederlandse ondertiteling had voorzien. En toen stond het bier klaar. Waarbij we ons konden afvragen: waar staat de gemechaniseerde trekkenwand over tien jaar? Ik ben benieuwd of Raisa Gerrets er dan weer bij zal zijn om een van haar krachtige statements naar voren te brengen. ◀

'Het resultaat was een aanzienlijke stressreductie tijdens de tournee'